

0-2 YAŞ BEBEĞİ OLAN ANNELERİN OYUNCAK TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINING TOY PREFERENCES OF MOTHERS WITH INFANTS IN THE AGE OF ZERO-TWO

Ayşegül ULUTAŞ AVCU*

Özet

Bu araştırmanın amacı, 0-2 yaş bebeği olan annelerin oyuncak tercihlerinin incelenmesidir. Araştırma, Malatya il merkezinde 0-2 yaş bebeği olan 75 annenin katılımıyla yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anket formu, kişisel bilgi formu ve annelerin oyuncak tercihleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde yüzde (%) ve frekans (f) değerleri hesaplanmış, çocuk sayısı değişkeninin annelerin oyuncak tercihleri üzerinde fark oluşturup oluşturmadığını saptamak için Ki-Kare testi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, annelerin oyuncak tercihlerinin çocuk sayısı değişkenine göre oyuncak alıp almama durumu ve oyuncak almama nedenleri açısından farklılık gösterdiği; oyuncak alma amacı ve oyuncak alırken oyuncuğa ilişkin dikkate aldıkları temel özellikler açısından anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bebek, anne, oyuncak tercihi.

Abstract

The objective of this study is to examine toy preferences of mothers with infants in the age of zero-two. The study was conducted with 75 mothers with infants in the age group of zero-two in the city center of Malatya. A questionnaire developed by the researcher was used as the data collection tool. The questionnaire consisted of two parts as personal information form and mothers' toy preference. The data were analyzed by using the SPSS 22 packaged software. The data of the study were analyzed by calculating the percentage (%) and frequency (f) values and the Chi-Square test was applied in order to determine whether or not the variable of the number of children caused a difference on toy preferences of mothers. As a result of the study, it was determined that the toy preference of the mothers showed a difference in terms of the state of buying and not buying toys and the reasons of not buying toys according to the variable of the number of children; on the other hand, it showed no significant difference in terms of the purpose of buying toys and the basic features considered while buying toys. Some suggestions were made in accordance with results of the study.

Key Words: Infant, mother, toy preference.

* (Yrd. Doç. Dr) İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, aysegul.ulutas@inonu.edu.tr

GİRİŞ

Sıfır-iki yaş arasını kapsayan bebeklik yıllarının insan gelişimi açısından kritik yıllar olduğu, bu yıllarda bireye sağlanacak destekleyici olanakların onun kendisi için mümkün olan en üst kapasiteye çıkmasında önemli olduğu bilinen bir gerçektir (Avcı, 2003). İnsanlar hayatın her aşamasında bir oyun içindedir. Oyun, özellikle çocuğun iç dünyasını yansıtan bir araçtır. Çocuk için ciddi bir uğraş olan oyun, aynı zamanda bir eğlence, gelişim ve eğitim kaynağıdır (Aral, 2000; Özdenk, 2007). Oyun, çocukların başka bir amaç olmadan sadece oynamak için ilgilendikleri zevkli bir faaliyettir; işlevleri ve formları değişebilir. Kuramcılar oyunu farklı işlevleri ile ele alırlar. Erikson, oyunu terapide kullanmış, davranışın sosyokültürel ve biyolojik bağının olduğunu vurgulamıştır. Oyun, çocuğun çevresine uyum sağlamasına yardımcı olmak için teşhis ve tedavide kullanılır. Çocuk, çevresindekilere sözel olarak ifade edemediği sıkıntılarını oyun yoluyla dışa vurabilir ve rahatlar. Bu özelliği ile oyunun tedavi edici özelliğinin olduğu bilinir (Wandenberg, 1991). Freud'a göre oyun, çocuklara endişe ve çatışmalarda ustalaşması için yardımcı olur. Gerilimler oyunda serbest bırakıldığı için çocuklar yaşamda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilirler. Çocuklar oyun sırasında gerçek duygularını rahatça ifade etmeye daha yatkın olabilirler. Piaget ve Vygotsky ise oyun çocuklara yeterliliklerini ve kazanılan becerileri rahat ve zevkli bir şekilde uygulama izni verir (Santrock, 2015). Büyüyen ve gelişen insan erken dönemlerde çevresinde bulabildiği malzemeleri hayal gücüyle ve el becerileri ile birer oyuncuğa dönüştürmüş ve oyununa dahil etmiştir. Bulduğu zamana göre farklı işlevlere ve formlara bürünen oyuncaklar günümüzde bebek oyunlarındaki yerini almıştır. Çocukların doğdukları andan itibaren başlayan oyun etkinlikleri onların bıkmadan yaptıkları belli becerileri geliştirici ve pekiştirici bir araçtır (Pehlivan, 2005). Bebekler, çevrelerindeki olayları deneyimleri ile eşleştirir ve nesnelere hayal ederek onlara dokunur, bakar, kullanır, keşfeder. Her çocuk için gözde olan bir oyuncak ve yetişkin vardır. Bebek, hayatta işlevsel bir birey haline gelebilmek için kendisi ve çevresi hakkında bilgi sahibi olmak durumundadır. Tüm yetilerin kazanılması, oyun ve onun bir aracı olan oyuncakla başlar. Oyuncak, çocuğun oyun içinde kullandığı, oynadığı her şey olabilir. Bu nesnelere günlük hayatta farklı amaçlar için kullanılan objelerden gerçek hayatı temsil eden fonksiyonları olan belli amaçlar için geliştirilmiş nesnelere kadar çeşitlilik gösterir. Bu oyuncakların bazıları çocuklar tarafından geliştirilirken bazıları yetişkinler tarafından özel olarak çocuklar için hazırlanabilir (Yalçınkaya, 2004). Çok çeşitli oyuncaklar bulunmasına rağmen en iyi oyuncak bebeğin tekrar tekrar öğrenmek isteyeceği ve her defasında ona daha fazla oyun isteği ve haz veren oyuncaktır. Gorman (1985)'a göre önemli olan oyun nesnelere doğuştan yenilikçi ve yaratıcı olan çocuğun hayal gücünü ve yeteneklerini uyarması ve harekete geçirilmesini sağlamasıdır. Çocuk kendini keşfetmeyi öğrenirken, oyuncaklar da bu keşiflere fırsat sunar. Yalçınkaya (2004) ise oyuncuğu, çocukların dış dünyayı ve sosyal ilişkileri anlama, kavrama ve yorumlamasına yardım eden eğitim araçları olarak görür. Oyuncaklar büyüme için çok değerli olan ilk deneyimlerin kazanılmasına ve başarı duygusunun tatminine olanak sağlar. Çocukların oyundan yeteri kadar yararlanmaları için onlara sunulan oyuncakların iyi ayarlanması önemlidir. Çocuğa en uygun oyuncuğu seçebilmek için yetişkinin çocuğunu çok iyi tanıması, gelişimini iyi bilmesi

gerekir. Oyuncak tercihinde koşullu ya da dolaylı olsa da çocuğun etkisi görülür ve istekleri gerçekleştirilir (Tezel Şahin, 1993). Oyuncaklar farklı oyun türlerinde deneyim kazandırmada kullanılırlar. Farklı işlev ve anlamlarından dolayı oyuncakların sınıflandırılması ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. 0-9 aylık bebeklere daha çok müzik kutuları, hareketli oyuncaklar, ses çıkaran tahta ve plastik oyuncaklar, çingiraklar, büyük renkli kareler ve küpler, rüzgar çanları dış halkaları sunulmaktadır. 9-12 aylık bebekler, bez salıncak, küpler ve basit bloklar, toplar, vurmali sallamalı müzik aletleri, basit geçmeli oyuncaklar; 12-18 aylık bebekler itmeli-çekmeli ses çıkaran oyuncaklar, üstüne çıkılabilecek ve içine girilebilecek büyüklükte kutular, mukavvalar, oyuncak süpürge; 18-24 aylık bebekler tahta, bez ve plastik hayvanlar, salıncaklar, plaj setleri (kum oyuncakları), küçük bebekler, tahta çekiç, çivi ile oynamaktadır (Yalçinkaya, 2004). Çocuklar için en etkili oyuncaklar onların bireysel gereksinimlerini ve artan gelişim gereksinimlerini karşılayan 'oynanabilirlik' niteliğinde olmalıdır. Çocukların oyun sırasında farklılıkları keşfetmesi, yaptıklarından memnun olması, dolayısıyla oyunların çeşitlendirilmesi oynanabilir oyuncaklarla mümkündür. Oyuncaklar sadece oyunların bileşeni değil aynı zamanda oyuncak ve teknoloji kullanımı bağlamında sosyal ve kültürel etkileşimleri incelemede de katkı sağlar. Çocukların sosyal ve günlük kavramları öğrenmelerine imkân sunar ve onlara aile yaşantısının unsurlarını daha yakından tanıtır, farklı oyuncaklarla farklı toplumsal kalıpları kavrayabilmelerine yardımcı olur (Hoorn, Nourrot, Scales, Alward, 2007; Goldstein, 2012; Smirnova, 2011).

Bebeklere mümkün olan en erken dönemde zengin uyarıcıların olduğu bir çevre sunmak bebeğin gelişimi açısından önemlidir. Bu nedenle bebeğin en yakınında bulunan anneye bebeğine uyarıcı çevrenin vazgeçilmezi olan oyuncaklar sunması konusunda önemli görevler düşmektedir. Çocuğun yaşına, gelişim düzeyine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, farklı gelişim alanlarını geliştirmeye yönelik, farklı türdeki oyunlarda farklı amaçlarla kullanılabilme özelliğine sahip, yaratıcı faaliyetlere teşvik eden, hayal gücünü uyarabilen oyuncaklar tercih etme annelerin oyuncak tercihlerinde dikkat etmesi gereken bazı esaslardır (Pehlivan, 2005). Alan yazın incelendiğinde oyuncak tercihi ile ilgili çalışmaların (Adak Özdemir ve Ramazan, 2012; Ünver, 2005; Güney, 2012; Aydilek Çiftçi, 2011; Demirdalç, 2003; Erden, 2001; Kamaraj, 1996; Gökkaya, 1994; Tezel Şahin, 1993; Aksoy Çelikoğlu, 1990) az olması, 0-2 yaş grubunda tek bebeğine veya iki ve üstü çocuğa sahip annelerin oyuncak tercihleri ile ilgili çalışmanın olmaması alanda bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu araştırma, Malatya il merkezinde ikamet eden, 0-2 yaş bebeği olan annelerle ve araştırmacı tarafından geliştirilen anket formundan elde edilen puanlarla sınırlıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 0-2 yaş bebeği olan annelerin oyuncak tercihlerinin incelenmesidir. Belirlenen genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir.

- 1- Annelerin oyuncak alıp almama durumları ile ilgili tercihleri çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?

- 2- Annelerin oyuncak satın alma amaçlarına ilişkin tercihleri çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?
- 3- Annelerin oyuncak almama nedenlerine ilişkin tercihleri çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?
- 4- Annelerin oyuncakın yararlarına ilişkin tercihleri çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?
- 5- Annelerin bir oyuncakta bulunması gereken temel özelliklere ilişkin tercihleri çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin toplanması ile verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde yapılmış betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1995).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Malatya il merkezinde 0-2 yaş bebeği olan anneler oluşturmaktadır; örneklemi ise evren içerisinde ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 75 anne oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak annelerin seçiminde katılımcıların çalışmıyor olması ve en az bir bebeğe sahip olması temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Örneklem belirlenmesinde Malatya Halk Sağlığı Müdürlüğü'ne bağlı aile sağlığı merkezlerinin yöneticileri ile araştırmacı tarafından görüşülmüştür. Halk Sağlığı Müdürlüğü Bilgi İşlem Merkezi aracılığıyla sıfır-iki yaş grubu bebeğine sahip olan anneler belirlenmiştir. Araştırmaya dâhil olma ölçütlerini en çok sağlayan üç Aile Sağlığı Merkezinin hizmet verdiği bölgedeki anneler araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan annelerin 49'u tek bebeğine sahip; 26'sı ise iki ve üstü çocuğa sahiptir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Anket formunda annelerin çocuk sayısına ilişkin kişisel bilgi bölümü ile annelerin oyuncak tercihleri bölümü yer almaktadır. Anket formunun hazırlanması için literatür, 0-36 Aylık Çocuklar için Eğitim Programı (2013) ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda madde havuzu oluşturulmuştur. Ankette bulunan maddelerin ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla kapsam geçerliği değerlendirilmiştir. Kapsam geçerliği, maddelerin hedef davranışların iyi bir örneklemi olmasını ve uzman kanısına dayalı değerlendirmeleri içerir (Büyüköztürk, 2011). Kapsam geçerliği için elde edilen veriler yapı geçerliği için de önemli bir kanıt oluşturur (Messick, 1995). Anket formunun kapsam ve yapı geçerliliği için maddeler, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Eğitim Programları ve Öğretimi ve Ölçme Değerlendirme alanlarında uzman yedi kişi tarafından değerlendirilmiştir. Uzmanların anket

yönergelerini “amaca uygunluk ve anlaşılabilirlik” bakımından üçlü derecelendirme ölçeği üzerinde “Uygun Değil, Kısmen Uygun, Uygun” biçiminde değerlendirmeleri ve ifadeleri geliştirmeye yönelik öneride bulunmaları istenmiştir. Uzmanların her bir sorunun geçerliği noktasında uyuşma düzeylerinin % 90-100 olduğu sorular aynı şekilde kalmış, % 70-80 arasında olduğu sorular öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak formda tutulmuştur. Uyuşma düzeyinin % 60 ve altında olduğu maddeler ise uzmanların önerileri doğrultusunda çıkarılmıştır. Formda açık ve kapalı uçlu sorular bulunmaktadır. Uzman görüşü alındıktan sonra anket ile bir pilot çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha değeri 0.78, Spearman Brown İki Yarı Test Korelasyonu 0,82 olarak hesaplanmıştır. Anket, gönüllü annelere yüz yüze görüşmelerle uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Verileri analiz etmek için annelerin cevapları araştırmacı tarafından yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde yüzde (%) ve frekans (f) değerleri hesaplanmış ve değişkenlerin oyuncak annelerin tercihleri üzerinde fark oluşturup oluşturmadığını saptamak için Ki-Kare testi uygulanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan annelere uygulanan anketten elde edilen verilerin frekans (f), yüzde (%) ve Ki-Kare analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 1. Annelerin Oyuncak Alıp Almama Durumlarının Frekans, Yüzde ve Ki-Kare Sonuçları

Bebeğe Oyuncak Alıp Almama	Çocuk Sayısı	f	%	Ki-Kare
Evet	Bir	42	56,00	$x^2=5,66$ sd=1 p<.05
	İki ve Üstü	16	21,33	
Hayır	Bir	7	9,33	
	İki ve Üstü	10	13,33	
Toplam	Bir	49	100	
	İki ve Üstü	26	100	

Tablo 1 incelendiğinde annelerin oyuncak alıp almama durumlarının çocuk sayısı değişkeni açısından frekans, yüzde ve Ki-Kare değerleri görülmektedir. Tek bebeğine sahip annelerin %56’sı bebeğine oyuncak almıştır, %9,33’ü ise almamıştır. Çocuk sayısı iki veya daha fazla olan aynı zamanda bebeğe de sahip olan annelerin %21,33’ü oyuncak almış, %13,33’ü ise almamıştır. Tek bebeğine sahip annelerle iki ve üstü çocuğa sahip annelerin oyuncak alıp almama durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($x^2(1)=5,66; p<.05$).

0-2 YAŞ BEBEĞİ OLAN ANNELERİN OYUNCAK TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ

Tablo 2. Annelerin Oyuncak Satın Alma Amaçlarının Frekans, Yüzde ve Ki-Kare Sonuçları

Oyuncak Satın Alma Amacı	Çocuk Sayısı	f	%	Ki-Kare
Eğlenmesini sağlamak	Bir	37	49,33	$\chi^2=0,26$ sd=1 p>.05
	İki ve Üstü	19	25,33	
Gelişimini desteklemek	Bir	41	54,66	
	İki ve Üstü	13	17,33	
Erken öğrenmesini sağlamak	Bir	26	34,66	
	İki ve Üstü	17	22,66	
Duyularını geliştirmek	Bir	21	28,0	
	İki ve Üstü	12	16,0	
Oyalayarak vakit geçirmesini sağlamak	Bir	34	45,33	
	İki ve Üstü	14	18,66	
Çevreyi keşfetmesini sağlamak	Bir	18	24,0	
	İki ve Üstü	11	14,66	
Toplam	Bir	49	100	
	İki ve Üstü	26	100	

Tablo 2'ye göre tek bebeğine sahip annelerin %37'si bebeğinin eğlenmesini sağlamak, %41'i gelişimini desteklemek, %26'sı erken öğrenmesini sağlamak, %21'i duyularını geliştirmek, %34'ü oyalanarak vakit geçirmesini sağlamak, %18'i ise çevreyi keşfetmesini sağlamak amacıyla oyuncak satın almaktadır. İki ve üstü çocuğa sahip annelerin %19'u bebeğinin eğlenmesini sağlamak, %13'ü gelişimini desteklemek, %17'si erken öğrenmesini sağlamak, %12'si duyularını geliştirmek, %14'ü oyalanarak vakit geçirmesini sağlamak, %11'i ise çevreyi keşfetmesini sağlamak amacıyla oyuncak satın almaktadır. Elde edilen bulgulara göre tek bebeğine sahip annelerle iki ve üstü çocuğa sahip annelerin oyuncak satın alma amaçları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($\chi^2(1)=0,26$; p>.05).

Tablo 3. Annelerin Oyuncak Satın Almama Nedenlerinin Frekans, Yüzde ve Ki-Kare Sonuçları

Oyuncak Satın Almama Nedeni	Çocuk Sayısı	f	%	Ki-Kare
Yaş itibarıyla bebeğin oyuncakla oynayamaması	Bir	23	30,66	$\chi^2=4,83$ sd=1 p<.05
	İki ve Üstü	9	12,0	
Maddi yetersizlik	Bir	15	20,0	
	İki ve Üstü	7	9,33	
Oyuncak satın almaya zaman bulamamak	Bir	6	8	
	İki ve Üstü	13	17,33	
Oyuncağın başkaları tarafından hediye edilmesi	Bir	14	18,66	
	İki ve Üstü	5	6,66	
Diğer çocuklara ait oyuncakların olması.	Bir	0	0	
	İki ve Üstü	17	22,66	
Evdeki malzemelerin oyuncak olarak kullanılması	Bir	23	30,66	
	İki ve Üstü	22	29,33	
Toplam	Bir	49	100	
	İki ve Üstü	26	100	

Tablo 3 incelendiğinde annelerin oyuncak satın almama nedenlerinin çocuk sayısı değişkenine göre frekans, yüzde ve Ki-Kare değerleri görülmektedir. Tek bebeğine sahip annelerin %30,66'si yaş itibariyle bebeğin oyuncakla oynayamaması, %20'si maddi yetersizlik, %8'i oyuncak satın almaya zaman bulamamak, %14'ü oyuncağın başkaları tarafından hediye edilmesi, %23'ü de evdeki malzemelerin oyuncak olarak kullanılmasından dolayı bebeğine oyuncak almamaktadır. İki ve üstü çocuğa sahip annelerin %12'si yaş itibariyle bebeğin oyuncakla oynayamaması, %7'si maddi yetersizlik, %13'ü oyuncak satın almaya zaman bulamamak, %5'i oyuncağın başkaları tarafından hediye edilmesi, %17'si diğer çocuklarına ait oyuncakların bulunması, %22'si ise evdeki malzemelerin oyuncak olarak kullanılmasından dolayı bebeğine oyuncak almamaktadır. Elde edilen bulgulara göre tek bebeğine sahip annelerle iki ve üstü çocuğa sahip annelerin oyuncak satın almama nedenleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($\chi^2(1)=4,83$; $p<.05$).

Tablo 4. Annelerin Tercih Ettikleri Oyuncakların Temel Özelliklerine İlişkin Frekans, Yüzde ve Ki-Kare Sonuçları

Tercih Edilen Oyuncakların Temel Özellikleri	Çocuk Sayısı	f	%	Ki-Kare
Sağlam, dayanıklı	Bir	21	28,0	$\chi^2=0,23$ sd=1 p>.05
	İki ve Üstü	9	12,0	
Eğitici	Bir	17	22,66	$\chi^2=0,23$ sd=1 p>.05
	İki ve Üstü	11	14,66	
Bebeğin gelişim düzeyine uygun	Bir	16	21,33	$\chi^2=0,23$ sd=1 p>.05
	İki ve Üstü	8	10,66	
Çok amaçlı	Bir	15	20,0	$\chi^2=0,23$ sd=1 p>.05
	İki ve Üstü	7	9,33	
Toplam	Bir	49	100	$\chi^2=0,23$ sd=1 p>.05
	İki ve Üstü	26	100	

Tablo 4'e göre tek bebeğine sahip annelerin %28'i sağlam ve dayanıklı, %22,66'sı eğitici, %16'sı bebeğin gelişim düzeyine uygun, %15'i çok amaçlı oyuncakları tercih etmektedir. İki ve üstü çocuğa sahip annelerin %9'u sağlam ve dayanıklı, %11'i eğitici, %8'i eğitici, %7'si ise çok amaçlı oyuncakları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre tek bebeğine sahip annelerle iki ve üstü çocuğa sahip annelerin oyuncak satın alma amaçları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($\chi^2(1)=0,23$; $p>.05$).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 0-2 yaş bebeği olan annelerin oyuncak tercihlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 0-2 yaş grubu bebeği olan 75 anne oluşturmaktadır. Çalışmada elde edilen sonuçlar incelendiğinde, annelerin oyuncak tercihleri çocuk sayısı değişkenine göre oyuncak alıp almama durumu ve oyuncak almama nedenleri açısından farklılık göstermekte; oyuncak alma amacı ve oyuncak alırken oyuncağa ilişkin dikkate aldıkları temel özellikler açısından anlamlı farklılık göstermemektedir. Ünver (2005), 0-2 yaşları arasında çocuğu olan anne babaların oyuncak satın alma durumlarını belirlemek için yaptığı araştırmada annelerin ikinci ve üçüncü çocuklarına oyuncak satın alma oranları tek bebeğe oranla daha yüksek çıkmıştır. Tezel Şahin (1993) araştırmasında çocuk sayısı ile oyuncak tercihi arasında anlamlı farklılığın olmadığını, oyuncakların en önemli özelliğinin çocuğun gelişim düzeyine uygunluk ve eğitici olması gerektiğini saptamıştır. Seyrek ve Sun (1999)'a göre oyuncaklar, belirli bir amaca yönelik, çocukların gelişim düzeylerine uygun ve onları ileri aşamalara hazırlayıcı özellikte olmalıdır. Araştırma sonuçlarından farklı olarak Seyrek ve Sun (1999) ve Oktay (2000), oyuncakların büyüklük, şekil ve renk bakımından çocuk psikolojisine uygun, çocukların zihnini yormayacak, karışık renkler yerine birkaç canlı renkle boyanmış, hoş görünen, dengeli, orantılı, zevkli olması gerektiğini belirtmişlerdir. Kamaraj (1996), yaptığı çalışmada annelerin oyuncak satın alırken oyuncağın eğiticiğini ve çocuğun ilgisine uygunluğunu, sağlamlığını, dayanıklılığını göz önünde bulundurdıkları sonucuna varmıştır. Onur, Çelen, Artar ve Demir (1997) tarafından yapılan araştırmanın bulguları, annelerin çocuklarına oyuncak seçerken öncelikle çocuğun ilgisini dikkate aldıklarını, oyuncağın çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmasının, oyuncağın güvenli ve tehlikeli olmamasının ise annelerin oyuncak satın almada göz önüne aldıkları diğer ölçütler olduğunu göstermektedir. Demiral (1992), 0-6 yaş grubundaki çocukların yeterli düzeyde oyuncağa sahip olmadıklarını, bunun nedeninin ise çocuklara doğal malzemeler sunulması olduğunu belirtmiştir. Çocuk için oyuncak kendi başına bir amaç değil, birçok amaç için kullanılabilen bir araçtır. Bir oyuncağın gerektirdiği uygulamalar ne kadar çeşitli ise değeri de o kadar yüksektir. Eğer aynı oyuncak bir kez gemi, bir başka kez itfaiye arabası ve başka bir kez de bir ev, bir sandalye, bir bebek veya bir hayvan olabiliyorsa o zaman o oyuncak bu şeylerden yalnızca bir tanesi olabilecek oyuncaklardan çok daha değerlidir (Arnold, 1979). Oktay (2000), ebeveynlerin oyuncak tercihlerinde oyuncağın çocuklara zihin gelişimi ve okul becerilerine ön hazırlıkta yardımcı olması, çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirmesini ön planda tuttıklarını belirtmiştir. Bu bilgi, ebeveynlerin oyuncağın akademik becerilere katkı sağlamak işlevine önem verdiklerini göstermektedir. Annelerin oyuncak alıp almama durumu ve oyuncak almama nedenleri açısından tercihlerinin çocuk sayısına göre farklılık oluşturması, annelerin ikinci çocuğun doğumundan sonra ilk doğana karşı negatif, zorlayıcı ve kısıtlayıcı olması ve onunla çok daha az oynaması (Santrock, 2015) ile açıklanabilir. Tek çocuğa sahip annelerin bebekleri ile daha yakın ilişkilerinin olması, beceri ve başarıya daha fazla ağırlık vermeleri, kardeş yokluğundan dolayı çocuklarının etkili çatışma çözme becerilerini öğrenme fırsatlarının olmayacağı düşüncesi (Berk, 2013) oyuncak tercihlerini etkilemiş

olabilir. Tek çocuğa sahip olan annelerin maddi durumlarının diğerlerine nazaran iyi olması, çocuğa ayırdıkları zamanın fazla olması, oyuncuğun gerekliliğine ilişkin farkındalıkları oyuncak tercihlerinde rol oynamış olabilir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda bazı öneriler getirilebilir: Annelere oyuncak seçimi konusunda danışmanlık hizmeti verilmelidir. Aile Sağlığı Merkezlerine bebeklerinin kontrolü için gelen annelere hemşire, ebe ve çocuk gelişimi uzmanlarının annelere oyuncak tercihi konusunda danışmanlık yapmaları; ayrıca oyuncak tercihi ile ilgili kitapçık, broşür vb. materyalleri sunmaları önerilir. Değişik oyuncaklar alınarak farklı oyun olanakları sağlanabilir. Oyuncak alırken bebeğin mevcut oyuncakları da göz önünde bulundurularak seçim yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adak Özdemir, A. ve Ramazan, O. (2012). Oyuncuğa Çocuk, Anne ve Öğretmen Bakış Açısı. Uluslararası Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 2(1): 1-16.
- Aksoy, A. B. ve Dere Çiftçi, H. (2014). Erken Çocukluk Döneminde Oyun. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aksoy Çelikoğlu, C. (1990). 3-6 Yaş Arası Çocukların Oyuncak Tercihlerinde Cinsiyet Faktörünün Etkisinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Aral, N. (2014). Bebek Refleksleri ve Ritmik Tekrarlanan Hareketler. Sevimay Özer ve Abdurrahman Aktop (Ed.), *Motor gelişimi anlamak* (s. 120-136). Ankara: Nobel.
- Aral, N. (2000). Çocuk Gelişiminde Oyunun Önemi. Çağdaş Eğitim Dergisi, 25(265), 15-17.
- Arnold, A. (1979). Çocuğunuz ve Oyun. (Çev. Rezzan Mahmudoğlu). İstanbul: Ece Yayınları.
- Avcı, N. (2003). Gelişimde 0-3 Yaş: Yaşama Merhaba. Ankara: Morpa Yayıncılık.
- Aydilek Çiftçi, M (2011). Öğretmenlerin ve Farklı Sosyoekonomik Düzeye Sahip Anne-Babaların Cinsiyet Rollerini Algısının 60-72 Ay Arası Çocukların Oyuncak Tercihleri ve Akran Etkileşimleri ile İlişkisinin İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk gelişimi*. (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Yayınevi.
- Büyükoztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demiral, Ö. (1992). Çocuğun Eğitimi (0-1 Yaş Arası). Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Demirdalç, A. (2003). Çorum İl Merkezinde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Oyun Etkinliklerini, Planlama, Uygulama ve Oyuncak Seçimi Kullanımı Becerilerinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Durualp, E. ve Aral, N. (2015). Oyunun Gelişimi ve Türleri. (A. B. Aksoy, Ed.). Okul Öncesi Eğitimde Oyun. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Erden, Ş. (2001). Anaokullarına Devam Eden Çocukların Ebeveynlerinin ve Öğretmenlerinin Çocuk Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

0-2 YAŞ BEBEĞİ OLAN ANNELERİN OYUNCAK TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ

- Garandy, C. (1990). Play. USA: Harward University Press.
- Goldstein, J. (2012). Play in Children's Development, Health and Well-Being. Europe: Toy Industries.
- Gorman, A. B. (1985). Toys are us, Yale-New Haven Teachers Institute, 06, A.B.D.
- Gökkaya, F. (1994). Anne-Babaların Cinsiyet Rolü Algıları ve Cinsiyete Uygun Çocuk Yetiştirme Eğilimleri ile Okul Öncesi Çocukların Cinsiyet Rolü Gelişimi (Oyuncak Tercihi ile) Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Hoorn, J. V., Nourrot, P. M., Scales, B. ve Alward, K. R. (2007). Play at the Center of the Curriculum. Fourth Edition. New Jersey: Merrill PrenticeHall.
- Kamaraj, I. (1996). Annelerin Okul Öncesi Eğitim Kurumu Yönetici ve Öğretmenlerin Oyuncak Seçimleri. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Messick, S. (1995). Validity of Psychological Assessment: Validation of Inferences from Persons' Responses and Performances as Scientific Inquiry into Score Meaning. *American Psychologist*, 50, 741-749.
- Okday, A. (2000). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Onuray, G. (2012). 5-6 Yaş Çocuklarında Algılanan Cinsiyet Kalıp Yargılarına İlişkin Ebeveyn Beklentileri ile Oyuncak Tercihleri Arasındaki İlişki. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Onur, B., Çelen, N., Çok, F., Artar, M. ve Demir, T. Ş. (1997). Türkiye'de İki Kentte Annelerin Bakış Açısıyla Çocukların Oyuncak Gereksinimleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 30 (1), 45-74.
- Özdenk, Ç. (2007). 6 Yaş Grubu Öğrencilerinin Psikomotor Gelişimlerinin Sağlanması Oyunun Yeri ve Önemi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Pehlivan, H. (2005). Oyun ve Öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Santrock, J. W. (2015). Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi. (G. Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel.
- Seyrek, H. ve Sun, M. (1999). Okul Öncesi Eğitimde Oyun. İzmir: Müzik Eserleri Yayınları.
- Smirnova, E. O. (2011). Character Toys as Psychological Tools. *International Journal of Early Years Education*. 19(1): 35-43.
- Tezel Şahin, F (2003). Okul Öncesi Dönemde Oyuncaklar ve Oyun Materyaller. *Mesleki Eğitim Dergisi*. 640: 78-82.
- Ünver, N. (2005). Kastamonu İl Merkezinde Yaşayan 0-2 Yaşları Arasında Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocukları için Oyuncak Satın Alma Durumları ve Tercihlerinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Wandenberg, B. (1991). Play Theory. (G. Fein ve M. Rivkin, Ed.). *The Young the Child at Play*. Second Edition. Washington DC: National Association for the Education of Young Children.
- Yalçınkaya, T. (2004). Eğitici Oyun ve Oyuncak Yapımı. İstanbul: Esin Yayınları.